

ชื่อเรื่อง	ศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดเชียงราย
ชื่อผู้เขียน	นางสาวเชษฐกานต์ เหล่าสุนทร
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยาบาล
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ประวิตร พุทธิพานนท์

บทคัดย่อ

ศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยในปี 2557 เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบศักยภาพในการปลูกข้าวอินทรีย์ที่ยั่งยืนโดยการอยู่อย่างเกื้อกูลกันระหว่างธรรมชาติและชาวนา เสริมสร้างให้ชาวนาและคนในชุมชนมีศักยภาพในการปลูกข้าวด้วยกระบวนการอินทรีย์ได้อย่างผู้มีความรู้ สามารถลดต้นทุนการผลิต ปลอดภัยจากสารเคมี มีทัศนคติที่ดีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) ศึกษาปัจจัยทางด้านสภาพบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยเสริมด้านการได้รับข้อมูลด้านอินทรีย์ของชาวนา และกลไกที่ส่งผลต่อศักยภาพของชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย (2) ศึกษาศักยภาพชาวนาต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์ รวมถึงปัญหา อุปสรรค วิธีการแก้ไข และกลไกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์ จังหวัดเชียงราย (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์จังหวัดเชียงราย จากการใช้กระบวนการผสมผสานการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวนาผู้ศึกษาการทำอินทรีย์จากโรงเรียนชาวนา จำนวน 340 คน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ ตลอดจนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสาร การประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการทำนาอินทรีย์ นักวิชาการและผู้นำชาวนา ปราชญ์ชาวนา พระผู้สอนศาสนา เพื่อนำไปสู่รูปแบบศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์อย่างยั่งยืน

ผลวิจัยพบว่าบริบทในเรื่องของปัจจัยส่วนบุคคลมีชาวนาเพศชาย ร้อยละ 62.1 ที่อยู่ในช่วงอายุ 36-55 ปี จำนวนร้อยละ 52.4 ที่มีสถานภาพสมรส จำนวนร้อยละ 75.3 ที่มีการศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับชั้นประถมศึกษา จำนวนร้อยละ 81.2 ที่สนใจการปลูกข้าวด้วยกระบวนการวิธีการทางอินทรีย์ ส่วนทางด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจพบว่า ชาวนาร้อยละ 45.0 กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตร (ธกส.) มาเพื่อการปลูกข้าวอย่างต่อเนื่องและมีที่ดินเป็นของตนเองในปริมาณ 1-10 ไร่

จำนวนร้อยละ 65.9 โดยชาวนามีการปลูกพันธุ์ข้าวเจ้าเช่น สุพรรณบุรี 1 และปทุมธานี 1 ไว้เพื่อขาย จำนวนร้อยละ 92.9 และขายข้าวให้กับโรงสี จำนวนร้อยละ 46.2 และเก็บไว้บริโภค ร้อยละ 23.5 แต่ก็มีควมสนใจในการเป็นสมาชิกเครือข่ายองค์กร จำนวนร้อยละ 92.9 ส่วนในบริบทปัจจัยสังคมของชาวนามีการทำนุเองจำนวนร้อยละ 83.2 จากแม่บ้านเป็นผู้ผลิต จำนวนร้อยละ 48.5 รวมถึงการนำธรรมชาติมาเป็นแนวทางการพัฒนาจิตใจของชาวนาจากการเข้าเรียนรู้ที่โรงเรียนชาวนาพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งชาวนาได้รับรู้กระบวนการทำอินทรีย์จากการศึกษาดูงาน จำนวนร้อยละ 67.9 รวมถึงสื่อต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้การปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ที่ช่วยส่งเสริมการรับข้อมูลข่าวสารและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชาวนาในการปลูกข้าว อีกทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพด้านปัจจัยความรู้ ปัจจัยทักษะ และปัจจัยทัศนคติ อันจะเกี่ยวกับกระบวนการปลูกข้าวอินทรีย์ในเรื่องของ 1) ต้นทุน 2) สุขภาพ 3) จิตสำนึก 4) การมีส่วนร่วมและ 5) ความรู้ เป็นต้น ทำให้ชาวนาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปลูกข้าวด้วยวิถีดั้งเดิมคือ การปลูกข้าวด้วยกระบวนการเคมีมาเป็นการปลูกข้าวด้วยกระบวนการทางอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

จากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ต่อศักยภาพการปลูกข้าวอินทรีย์จังหวัด เชียงราย ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง สูงสุด คือ ปัจจัยเสริมด้านการสื่อสาร (COM) (0.618) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความรู้ (KM) (0.409) และการตลาด (MK) (0.216) ส่วนอิทธิพลทางอ้อม สูงสุด คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (PER) (-0.275) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านความรู้ (KM) (0.258) และปัจจัยด้านสังคม (SOC) (0.161) จากเส้นทางอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม จึงนำเสนอโมเดลรูปแบบ ศักยภาพชาวนาในการปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย

โดยโมเดลรูปแบบแสดงถึงชาวนาสามารถพัฒนาศักยภาพการปลูกข้าวอินทรีย์จากการได้จากการเข้าอบรมพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติตลอดจนการมีส่วนร่วม และผลักดันให้ชาวนาตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้ที่ได้จากสื่อ ทำให้ชาวนาเกิดการยอมรับกระบวนการปลูกข้าวอินทรีย์ ทั้งความเชื่อที่ชาวนาจะเปลี่ยนแปลงได้จากการได้รับการกล่อมเกลาทัศนคติจากปัจจัยด้านสังคม และสื่อผู้นำทางจิตใจ ที่ทำให้ชาวนาในจังหวัดเชียงรายสนใจและยอมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำการปลูกข้าวเคมีเป็นทำการปลูกข้าวอินทรีย์และเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการตลาด ทำให้ข้าวที่ชาวนาปลูกมีคุณค่าและเพิ่มมูลค่าของข้าวโดยการปลูกข้าวด้วยกระบวนการอินทรีย์ อีกทั้งยังเป็นการสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรมทำให้ชาวนาและชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเป็นการพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

Title	Organic Rice Growing Potentials in Chiang Rai Province
Author	Miss Chedhakarn Loasunthara
Degree of	Doctor of Philosophy in Rural Resource Development
Advisor Committee Chairperson	Associate Professor Prawit Puddhanon

ABSTRACT

The potentials of the farmers in growing organic rice in Chiang Rai province was carried out in 2014, to find a model in growing organic rice with sustainability between the Nature. Enhance the farmers and the people in the communities to grow rice wisely with organic methods which would help lower input costs, reduce the chemicals use. But encourage positive views toward the nature and environments resulting in the better quality of life of the farmers. The objectives were 1) to study many factors: the people, the economics, the social factor and an additional factor on the way the farmers receives information on organic methods as well as any mechanisms affecting the farmers when growing rice in Chiang Rai province, 2) to study the potentials of the farmers in growing the organic rice in Chiang Rai province and analyze the factors influencing the potentials of the farmers in growing the organic rice as well as any difficulties, problems and solutions and any mechanisms influencing the potential development of the farmers in growing the organic rice in Chiang Rai province, 3) to present a suitable model in the development of the potentials of the farmers in growing the organic rice in Chiang Rai province. The combinations of quantitative and qualitative research methods were conducted and the data collected from an interview on 340 farmers who had attended the organic agriculture course in the Economic Buddhism school. The data were analyzed quantitatively by Statistical Packages for Social Science and descriptive statistics presented by percentage, mean, standard deviation, Pearson Correlation and the path analysis. The qualitative data were synthesized through documents, group meetings, deep interviews with experts on the organic rice commissions as well as scholars, peasant leaders, highly intelligent villagers and monks.

The finding of the research showed that the factor being the people; 62.1 percent of the male farmers age 36-55 years old, 52.4 percent of them married, 75.3 percent of them having a primary education, 81.2 percent of them feeling interested in growing rice with the

organic methods. The factor being the economics; 45.0 percent of the farmers got a continuous loan from Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC) for their cultivations and 65.9 percent of them having 1 to 10 Rai of land, 92.9 percent of them growing varieties of rice for sale such as Suphan Buri 1 and Pathum Thani 1, 46.2 percent selling rice to rice mills and keeping it for their own consumption about 23.5 percent, feeling interested in being members of organizational networks about 92.9 percent. The social factor the farmers; about 83.2 percent of the housewives composed their own organic fertilizer and about 48.5 percent turned to be producer, 67.9 percent using Morals after learning at the Economic Buddhism school for farmers as a guide for tangible their minds, as well as many other media like the radio, the TV and the internet that influenced the perceptions on growing organic rice of the farmers. These factors helped encourage their information perceptions as well as helped changes in the ways they grew rice. In addition, the factors influencing the mechanisms of the potential development were the knowledge, the skill and the attitude, all of which were relevant to the rice growing methods on 1) the input costs 2) the health 3) the self-consciousness 4) the participation and 5) the knowledge. Those together led to reverse of the ways the farmers growing rice from using chemicals to using more organic substances. From the path analysis on the potentials of growing rice in Chiang Rai province, the most direct effect was the one on the Communication (COM) (0.618), next being the one on the Knowledge (KM) (0.409) and on the Market (MK) (0.216). But the most indirect effect was the one on the Personnel (PER) (-0.275), next being the Knowledge (KM) (0.258) and on the Social factor (SOC) (0.161). From the directly and indirectly effects, they could derive a model of the potentials of the farmers in growing the organic rice in Chiang Rai province. The model obtained from path analysis showed that the farmers were able to develop their potentials in growing the organic rice after attending the training and workshop to improve their knowledge, their skills and their attitude as well as their participations and some encouragements to make the farmers realize the importance of the learning media resulting in their acceptance in the organic rice growing methods. Moreover, it was because the social factor and the media that led to the change of the minds of the farmers through slow teaching and eventually the farmers in Chiang Rai province became interested and turned from growing rice with chemicals to growing rice with organic substances. And then perceived some ways for the marketing problems and this helped add value to the organic rice they grew and increase the prices of the rice through the organic rice

growing methods. At the end, these would help solve their problems effectively. Not only the communities became strong and a very reliable foundation but also paved ways to the sustainable development of the country.

